Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі! Францішак БАГУШЭВІЧ

наша слова

№ 31(41) • 18—24 ВЕРАСНЯ 1991 г. • Штотыднёвік Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны

Кошт 10 кап. (па падпісцы — 5 кап.)

Поступ тыдня

УПРАВА СОЙМА БНФ «АДРАДЖЭННЕ» ЗАКЛІКАЛА ЎСІХ ГРАМАДЗЯН ВЫЙСЦІ 17 ВЕРАСНЯ НА ПЛОШЧУ, ДА ДОМА ЎРАДА, КАБ ВЫКАЗАЦЬ ПАТРАБАВАННІ ДА НЕЧАРГОВАЙ СЕСІІ БЕЛАРУСКАГА ПАРЛАМЕНТА: поўнай нацыяналізацыі маёмасці КПСС, адстаўкі пракурора БССР, міністра юстыцыі, старшыні Дзяржтэлерадыё, міністра замежных спраў за тое, што заплямілі сябе ў час путчу, стварэння ўласных узброеных сіл і міністэрства абароны, прыняцця законаў аб грамадзянстве, аб абароне межаў і г. д. У цяперашняга, пераважна наменклатурнага Вярхоўнага Савета, лічыць управа Сойма, перспектывы няма. Каб не правакаваць народ, не ўзбуджаць у грамадзян нянавісць, ён павінен прыняць новы дэмакратычны Закон аб выбарах і прызначыць выбары сёлета.

БЕЛАРУСКІ ЎРАД даручыў адпаведным міністэрствам і ведамствам падрыхтаваць прапановы аб увядзенні ўласнай грашовай адзінкі, зацверджанні дзяржаўнай граніцы, размяшчэнні войск і ўзбраенняў (дарэчы, пакуль што ніхто з кіраўнікоў рэспублікі не ведае, ці ёсць на нашай тэрыторыі стратэгічнае ядзернае ўзбраенне) — усіх пытанняў, што звязаны з забеспячэннем самастойнасці Беларусі.

СЕНАТ І СЕЙМ Рэспублікі Польшчы падтрымалі абвяшчэнне незалежнасці Беларусі і выказалі ўпэўненасць у тым, што паміж дзвюма дзяржавамі будуць развівацца традыцыйна добрасуседскія адносіны.

СТАРШЫНЯ ДЗЯРЖКАМДРУКУ БССР А. БУТЭВІЧ У СУВЯЗІ З ПЕРАРЭГІСТРАЦЫЯЙ СРОДКАЎ МАСАВАЙ ІНФАРМАЦЫІ, ЗАСНАВАНЫХ З УДЗЕЛАМ КАМІТЭТАЎ КАМУНІСТЫЧНАЙ ПАРТЫІ, ЗАКЛІКАЎ КІРАЎНІКОЎ РЭДАКЦЫЙ І ОРГАНАЎ УЛАДЫ НА МЕСЦАХ АДДАЦЬ ПЕРАВАГУ БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ. ЦЯПЕР НА РОДНАЙ МОВЕ ВЫПУСКАЕЦЦА 122 ПЕРЫЯДЫЧНЫЯ ВЫДАННІ З 466, ШТО ВЫХОДЗЯЦЬ У РЭСПУБЛІЦЫ.

ПРЭЗІДЫУМ АКАДЭМІІ НАВУК рэспублікі пастанавіў стварыць Нацыянальны навукова-асветны цэнтр імя Ф. Скарыны. Цэнтр будзе займацца гісторыяй і тэорыяй нацыянальнай культуры, яе пашырэннем у сучасным свеце, беларусазнаўствам (уключаючы края- і скарыназнаўства, археаграфію), культурна-асветнай дзейнасцю.

Учора адкрылася нечарговая сесія Вярхоўнага Савета БССР. Галоўнае пытанне: ці будзе сапраўды незалежнай рэспубліка Беларусь.

Вярнуць гарадку стары назоў...

Стар. 2.

ле!

Хопіць карміць ашуканцаў

Ужо ўсім добрым людзям зразумела: уласнасць КПБ—КПСС павінна быць неадкладна нацыяналізавана і перададзена на культурныя патрэбы беларускага народа.

У СУВЯЗІ з гэтым я накіравала 25.09.1990 г. на імя сакратара Менскага абкома КПБ—КПСС заяву наступнага зместу: «З мэтаю хоць частковай кампенсацыі шкоды, якую нанесла дзейнасць кампартыі беларускай культуры, прашу суму 1163 рублі (адна тысяча сто шэсцьдзесят тры) — мае партыйныя ўзносы з 1978 года — пералічыць Таварыству беларускай мовы імя Францішка Скарыны на рахунак 700510 у Белжылсацбанку».

Пісьмовага адказу я не атрымала, гэта ў кампартыйных чыноўнікаў не прынята, а мне на працу тэлефанавала супрацоўніца абкома Корзун і паведаміла, што маіх грошай у іх няма, таму і задаволіць маю просьбу нельга.

Сёння праз вашу газету я хачу пацвердзіць, што лічу неабходным, каб мае ўзносы пайшлі не ў кішэні кампартыйных чыноўнікаў, а на адраджэнне нацыянальнай культуры — Таварыству беларускай мовы. Думаю, падобнае жаданне не ў адной мяне, а ў многіх радавых камуністаў, якіх дзесяцігоддзямі ашуквалі нашы «правадыры», бясконца абяцаючы за цярпенне «светлую будучыню».

Ганна ДОРАШ.
г. Менск.

АД РЭДАКЦЫІ. Выказаную нашай чытачкай з Менску думку, па звестках рэдакцыі, падзяляюць вельмі многія ў рэспубліцы — і тыя, хто яшчэ па нейкіх прычынах застаецца ў шэрагах КПБ—КПСС, і тыя, хто лічыць для сябе, асабліва пасля апошніх крымінальных падзей, больш непрымальным знаходзіцца ў арганізацыі, якая гэтак сябе заплямiла. Мусім нагадаць, што яшчэ летам 1990 года значная група беларускіх пісьменнікаў выйшла з шэрагаў кампартыі і звярнулася са старонак «Народнай газеты» да беларускага парламента з заклікам прыняць неадкладныя захады, каб маёмасць кампартыі была скарыстана для культурнага адраджэння Беларусі. Марудзіць з гэтым зараз — значыць садзейнічаць таму, каб кампартыйныя функцыянеры цішком рыхтавалі новы гвалтоўны пераварот. Альбо ў лепшым выпадку рознымі шляхамі прысвойвалі агульнапартыйную ўласнасць.

НА ЗДЫМКУ: Арвід Рольф Гульбек (справа) перадае дабрачынны груз.
Фота Сяргея ХАЛАДЗІЛІНА (БЕЛТА).

Прапановы

Знаёмства праз газету

Прапаную ў «Нашым слове» адкрыць рубрыку «Знаёмства». Яна будзе карысная, асабліва для маладых настаўнікаў, якія працуюць у аддаленых вёсках. Можна такім чынам знаёміцца, хто пажадае, са сваімі калегамі ў любым кутку Беларусі і за яе межамі. А гэтага іншым часам так не хапае! Магчыма, для некага гэта стане пачаткам для стварэння сям'і. Няхай рубрыка будзе нават платнай — не бяда.

Рыта ЛУКАШОНАК,
настаўніца беларускай мовы і літаратуры Ухвішчанскай школы Полацкага раёна.

АД РЭДАКЦЫІ. Нас зацікавіла прапанова Рыты Фёдараўны Лукашонак. Чакаем пісем ад чытачоў з прапановаю знаёмства. У першую чаргу будзем друкаваць лісты настаўнікаў — бясплатна.

Пасля выступлення газеты

Становішча змянілася

У адным з ліпеньскіх нумароў «Нашага слова» я расказаў пра дрэнныя справы з вывучэннем беларускай мовы ў школах Слоніма.

Напярэдадні навучальнага года ў Слоніме адбылася традыцыйная нарада настаўнікаў. Загадчык гарадскога аддзела народнай адукацыі Алег Мікалаевіч Лапцюшын паведаміў, што ў гэтым годзе першакласнікі ўсіх школ горада, акрамя №№ 5, 6, 8, будуць навучацца па-беларуску. Беларускія групы створаны ва ўсіх дзіцячых садках Слоніма.

Сяргей ЧЫГРЫН.
г. Слонім.

Чацвёрты раз прыехаў на Гомельшчыну Арвід Рольф Гульбек, нашчадак князёў Абаленскіх, з гуманітарнай дапамогай для тых, хто пацярпеў ад катастрофы на Чарнобыльскай АЭС. На гэты раз ён прывёз груз коштам 40 мільёнаў нарвежскіх крон для гомельскага філіяла НДІ радыяцыйнай медыцыны Мінаховы здароўя БССР.

БЕЛАРУСКАЕ АДРАДЖЭННЕ Ў СВЯТЛЕ ДРУКУ

(У КАЛІДОРАХ УЛАДЫ)

По газетах пракацілася хваля заяў аб выхадзе з кіруючых органаў КПБ членаў беларускага ўрада, акадэмікаў, міністраў. А як і чаму яны ўвайшлі туды, як наогул фарміравалася гэта кіруючае партыйнае ядро? Факты гавораць: уключэнне вышэйшых кіраўнікоў у бюро ЦК КПБ мела пэўную мэту: партыі патрэбна было ўплываць на ўсе кіруючыя структуры рэспублікі, праводзіць там сваю генеральную лінію. Аднак дом на вуліцы К. Маркса трымаў у руках «здольныя кадры» не толькі тым, што аказваў ім высокі давер. Да нядаўняга часу ў «кадравых пытаннях» санкцыі адпаведных аддзелаў, сакратарыяту і бюро ЦК КПБ былі абавязковымі пры вылучэнні на ўсе высокія пасады. Улічым таксама, што такая сістэма партыйнай атэстацыі капіравалася ў абласных і раённых маштабах.

Амаль усе міністры, кіраўнікі ведамстваў, рэдактары газет і часопісаў занялі свае месцы па рэкамендацыі ЦК. Цэпкі партыйны спрут настолькі глыбока пранік у сістэму выканаўчай улады рэспублікі, настолькі падпарадкаваў сабе ўсе яе структуры, што ствараецца ўражанне: усё начальства вакол — адзін суцэльны ЦК, як піша газета «Беларускі час», а затым, у другім артыкуле, дапаўняе сваё сцвярджэнне свежымі прыкладамі, узятымі крыху з ніжэйшай сферы кіравання — апарата Вярхоўнага Савета БССР.

Выяўляецца, што сюды апошнім часам ішла інтэнсіўная перакачка кадраў з ЦК партыі — ці праз Саўмін, ці напрамкі. Больш паловы з тых, хто прыйшоў сюды,— былыя супрацоўнікі ЦК, КНК, ЛКСМБ. А ўсяго, такім чынам, апарат вырас пры М. І. Дземянцею з 56 да 270 чалавек. Ды яшчэ апарат 24 камісій. Сабралася столькі людзей, што нават не ведаюць адзін аднаго ў твар. Прычым падбор кадраў рабіў былы сакратар Менскага абкома партыі Анціпенка. Зразумела, пад наглядам ЦК. Нават «аб'ектыўкі» на старшынь парламенцкіх камісій спускаліся з таго дома, хоць некаторыя са старшынь былі беспартыйнымі. Так што ў Я. Цумарава меліся ўсе падставы да абурэння: чаму яго характарызуе ЦК? Праўда, пасля шапку «ЦК КПБ» з характарыстык знялі, аднак сутнасць іх не памянялася. Так што,— робіць газета вывад,— «повар», г.зн. старшыня парламента, пайшоў, але «кухня» засталася...

Працягваецца падпіска на газету «Наша слова» на 1992 год. Акрамя таго, на яе можна падпісацца і на апошнія месяцы гэтага года. У жніўні колькасць падпісчыкаў газеты павялічылася на 58 чалавек, у верасні — на 37

Паштовы індэкс «Нашага слова» на 1992 год — 63865.

© PDF: Kamunikat.org 2012 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2012

Рэха

Камітэт дзяржбяспекі рэспублікі абяцае прыняць меры, але тайна застаецца

Нашы чытачы ведаюць, як напярэдадні знакамітага рэферэндуму аб захаванні «абноўленага» Саюза з «моцным» Цэнтрам на памяшканне штаб-кватэры рэспубліканскага Таварыства беларускай мовы і рэдакцыі газеты «Наша слова» быў зроблены вандалісцкі напад. Тады ж была ўкрадзена шыльда ТБМ — арыгінальны твор беларускага мастака Міколы Купавы. Сябрамі ТБМ гэта было адназначна ацэнена не толькі як акцыя злоснага хуліганства, якая суправаджалася крадзяжом маёмасці грамадскай арганізацыі, але і як наўмысная цынічная абраза сімволікі беларускай мовы, Закона аб яе дзяржаўнасці. У сувязі з гэтым народны дэпутат Вярхоўнага Савета БССР і галоўны сакратар рэспубліканскага ТБМ Яўген Цумараў звярнуўся з адпаведным дэпутацкім запытаннем у Камітэт дзяржаўнай бяспекі рэспублікі.

Адказ на запытанне народнага дэпутата даў старшыня рэспубліканскага КДБ Э. І. Шыркоўскі. «Нашы падыходы і ацэнка такіх дзеянняў, якія былі ўчынены ў адносінах да памяшкання Таварыства беларускай мовы імя Ф. Скарыны,— паведаміў Э. І. Шыркоўскі,— поўнасцю супадаюць з Вашымі меркаваннямі: яны з'яўляюцца злачыннымі і непрымальнымі ў цывілізаваным грамадстве».

У КДБ рэспублікі, гаворыцца далей, лічаць, што «Партызанскаму РАУС неабходна было распачаць па дадзенаму факту крымінальную справу». Робіцца ў прынцыпе правільны папрок і кіраўніцтву ТБМ, якое «не праявіла належнай настойлівасці, пагадзіўшыся з заключэннем участковага інспектара міліцыі аб недастатковасці падстаў для ўзбуджэння крымінальнай справы».

Ад рэдакцыі можам сказаць, што мы з вышэйпаказаным заключэннем ніколі не пагаджаліся і дамагаліся правядзення следства. Мы лічым, што, па-першае, украдзенае павінна быць вернута ТБМ,— гэта маёмасць усіх ягоных членаў, а не толькі кіраўніцтва, а згоды дараваць зладзеям ад грамады не было; па-другое, ніколькі не прагнучы, каб некага ўпяклі ў турму за гэтакае служэнне «единому и неделимому" Саюзу, лічым, аднак, што народ павінен ведаць сваіх «герояў».

У заключэнне свайго адказу старшыня рэспубліканскага КДБ Э. І. Шыркоўскі паведаміў, што «хоць па закону расследаванне такога роду злачынстваў не адносіцца да кампетэнцыі органаў дзяржбяспекі, КДБ, не выключаючы магчымых спроб паўторнага іх ажыццяўлення, прымае адпаведныя аператыўныя меры».

Выказваючы ўдзячнасць службе дзяржбяспекі за клопат, мусім усё ж не пагадзіцца з шаноўным Эдуардам Іванавічам у тым, што таямніцу нападу на штаб-кварэту ТБМ змог бы высветліць адзін участковы міліцыянер.

Зміцер ЯЎТУХОВІЧ: СТВАРЭННЕ БЕЛАРУСКАГА ГІМНА — ПАТРЭБА ДНЯ

Апошнім часам творы кампазітара Дзмітрыя Яўтуховіча можна часта пачуць па беларускім радыё і тэлебачанні. Некаторыя з яго песень сталі папулярнымі не толькі на Беларусі, але і далёка за яе межамі. Наш карэспандэнт сустрэўся з Дзмітрыем Яўтуховічам і задаў яму некалькі пытанняў.

— Дзмітрый, калі вы адчулі, што любіце музыку і ўсё ваша жыццё будзе звязана з ёю?

— З першых дзён свайго жыцця я чуў музыку і любіў яе. Мой бацька — скрыпач, лаўрэат рэспубліканскага конкурсу 1963 года, маці — піяністка, дзядзька працуе скрыпачом у Мінскім камерным аркестры.

— З чаго пачаўся ваш творчы шлях?

— У час вучобы ў Гомельскім музычным вучылішчы на тэатральным аддзяленні я захапіўся музычнай імправізацыяй, стаў падбіраць на фартэпіяна розныя цікавыя сугуччы. За паўгода да кансерваторыі пачаў іх запісваць. Так з'явіліся тры п'есы для скрыпкі і фартэпіяна, а таксама некалькі рамансаў і фартэпіянных мініяцюр. У 1982 годзе паступіў у клас кампазіцыі Дзмітрыя Смольскага.

— Каго вы лічыце сваімі настаўнікамі?

— Акрамя Дзмітрыя Смольскага, маімі настаўнікамі былі Уладзімір Алоўнікаў, Анатоль Багатыроў, Галіна Гарэлава.

— Ці вывучалі беларускую мову ў музычнай школе?

— Грунтоўна не вывучаў. Ды і праграмныя музычныя творы па курсу беларускай музычнай літаратуры не мелі амаль ніякіх адносін да беларушчыны. Часцей за ўсё гэта былі творы пра Леніна і партыю.

— А як прыйшлі да беларушчыны?

— Усвядоміў сябе беларусам падчас працы ў ансамблі «Песняры». Праўда, у 1986 годзе ў «Песняроў» рэпертуар быў пераважна рускамоўным. Але ўвесь час мацней адчуваў, што павінен пісаць толькі беларускую музыку. А потым у 1989 годзе яшчэ пазнаёміўся з Данчыкам. Ведаеце, Данчык за адзін дзень паспеў развучыць і запісаць на радыё маю калыханку на верш Леаніда Пранчака «Добрай ночы!» Я тады канчаткова вырашыў: беларускай музыкай буду займацца стала і сур'ёзна.

На чые вершы пішаце песні?

— Часцей за ўсё на творы маладых беларускіх паэтаў. Цікаўлюся паэзіяй Н. Арсеньевай, М. Сяднёва, а таксама паэтамі Беласточчыны.

— Некаторыя беларускія кампазітары, паехаўшы на канцэрты за мяжу, застаюцца там. Вас не цягне на ўцёкі?

— Нядаўна на гэтую тэму я размаўляў з вядомым беластоцкім пісьменнікам Сакратам Яновічам, які ўспомніў Валянціну Пархоменку, «дзякуючы» ад'езду якой у Амерыку разваліўся цэлы калектыў «Жывіца». А там яна нікому і не патрэбна аказалася са сваім голасам. Сапраўдны нацыянальны творца павінен тварыць для свайго народа ў сваім нацыянальным асяроддзі. А так атрымоўваецца, што прафесіянал, кампазітар Пётр Альхімовіч вымушаны іграць на баяне ў адным з рэстаранаў Мехіка. Я не ўпэўнены, што ён там прапагандуе беларускую культуру, ды і наогул ці піша ён цяпер хоць што істотнае!

Нядаўна, удзельнічаючы ў музычным свяце на Беласточчыне, я адчуў, што там, за мяжой, беларусы больш цягнуцца да беларушчыны і ім беларуская песня, аказваецца, больш патрэбная, блізкая і зразумелая, чым нашай моладзі. Хіба ў нас стане 15—18-гадовая моладзь захапляцца беларускай песняй? Ім падавай «Ласкавы май».

Паехаць за мяжу і там выступіць перад беларусамі, хоць я і не спявак, для мяне заўсёды радасць. А застацца там, забыўшыся пра сваё прызванне, і мыць пасуду ці быць таксістам — не для мяне. Спадзяюся, прыйдзе час і мы адродзім беларускую культуру і мову. А беларускую мову, калі захацець, можна лёгка вывучыць. Я яе вывучыў за паўтара года.

— Якія перашкоды ў творчым жыцці кампазітараў не дазваляюць ім паўнацэнна працаваць на Адраджэнне?

— Што да маладых беларускіх кампазітараў, выканаўцаў (дарэчы, апошнім часам Беларусь пакінулі некалькі цудоўных скрыпачоў і піяністаў), то ў іх жыццё нялёгкае: складанасці з кватэрай, з працай. Многія, як і я, не маюць ні першага, ні другога. Грошы, якія мы зарабляем, не дазваляюць жыць нармальным жыццём, і часцей за ўсё мы ў вечных даўгах. Мяне вельмі не задавальняюць тэрміны выхаду ў эфір перадач з маімі новымі творамі. Даводзіцца чакаць па некалькі месяцаў, а то і гадоў. Для параўнання: у Беластоку я запісаў некалькі песень у беларускай рэдакцыі радыё, і назаўтра адна з іх прагучала ў эфіры, а астатнія — на наступны дзень. У нас пра такія тэрміны нават не можа быць і гаворкі. Цэлыя гурты адукаваных дзядзькоў і жанчын (пад назвай «худсовет») павінны «ацаніць» тваё дзецішча, і толькі тады будзе вядома, ці варта цябе пускаць у эфір.

— Вы былі на «Басовішчы-91» на Беласточчыне. Якія ўражанні?

— Хочацца адзначыць адсутнасць афіцыёзу ў гэтай імпрэзе, бо ў нас, колькі я ні ўдзельнічаў у канцэртах «Песню бярыце з сабою» і іншых,— усё нагадвае атмасферу ветэранскіх пасяджэнняў, прысвечаных розным юбілеям або ўручэнню ўзнагарод. Нават самай шчырай песняй, у якую ўкладаеш усю душу, цяжка выклікаць у нашых жорсткіх, абыякавых слухачоў адпаведную рэакцыю. На «Басовішчы» ад першых радкоў знаёмай песні ўсе ўстаюць, пляскаюць у далоні, нават спяваюць разам з выканаўцам.

Праўда, я памятаю і такія выпадкі, калі і ў нас на канцэртах, чуючы беларускую песню, людзі ўставалі і спявалі разам са спеваком. Так пад воплескі пяцітысячнай аўдыторыі ў Палацы спорту падчас святкавання мінулагодніх Каляд я выконваў песню «Даставай, Язэп, гармонік». Людзі радаваліся беларускім песням. Шкада, што акрамя мяне і ансамбляў «Сябры» і «Свята», якія выканалі па адной беларускамоўнай песні, нічога беларускага на свяце не было. Дык што тут казаць пра адраджэнне беларушчыны?

Удала выступіўшыя на «Басовішчы-90», Сяржук Сокалаў-Воюш і гурт «Грамада» з Віцебска былі на гэты раз успрыняты, як сапраўдныя героі свята.

— Максім Багдановіч у свой час пісаў: «Беларускія пісьменнікі не пішуць па-беларуску, а толькі на беларускай мове». Такіх пісьменнікаў і сёння хапае. А як сярод кампазітараў?

— І сярод кампазітараў такіх таксама дастаткова. Песня на беларускай мове не заўсёды беларуская песня.

— Чаму?

— Няхай мне даруюць мае калегі, але калі чуеш штучныя спалучэнні складанай, на заходні манер у джаз-рокавым напрамку, мелодыі і падстаўленага таксама штучна пад яе тэксту, адчуваеш надуманасць, а самае галоўнае,— тое, што гэта зроблена без сувязі з добрымі традыцыямі беларускага фальклору, а таксама і прафесійнай песні. Пры ўсёй сучаснай афарбоўцы сваіх твораў мы страчваем самае галоўнае — пластычную, добра запамінальную мелодыю. А ў нас жа ёсць з каго браць прыклад, у каго вучыцца. Гэта Ю. Семяняка, Ул. Алоўнікаў і нават І. Лучанок („непартыйны» песенны перыяд). Яны добра распрацавалі ў сваіх песнях разам з таленавітымі паэтамі сімбіёз меладычнай інтанацыі і паэтычнага слова.

— І на заключэнне: ці змаглі б вы напісаць беларускі гімн?

— Я ўжо спрабаваў. Дарэчы, урывак з майго «гімна» гучыць ва ўступах тэлеперадач «Рэха дня», «Панарама» і «Раніца рэспублікі». Музыка ёсць, але да сённяшняга дня ніхто не змог напісаць належнага верша да гэтай мелодыі.

Распытваў Віктар ШНІП.

Вяртацца да вытокаў!

З рэдакцыйнай пошты

Паважаны рэдактар! З вялікай цікавасцю і хваляваннем чытаю «Наша слова». Трэба дзякаваць людзям добрай волі, якія ўзяліся за патрэбную і цяжкую працу аднаўлення роднай мовы на Беларусі. Дай ім Бог многа сіл і поспехаў у гэтай працы!

У № 17(27) «Нашага слова» прачытаў наступнае: «Сабе ж на мэце ставім вяртанне народу ягонай тапанімічнай спадчыны». Хацеў бы падзяліцца сваімі думкамі на гэты конт.

ІВАНАВА. Ёсць ў Брэсцкай вобласці раённы гарадок, які сягоння так называюць. Але назоў чыста рускі і быў навязаны яму ўжо пасля вайны. Як мне вядома, пярвотны і гістарычны назоў гэтага гарадка — Янова. І нават цяпер мясцовыя людзі часта гэты горад так і называюць. Я прапаную камісіі па тапаніміцы пераглядзець старыя карты, летапісы, каб вярнуць гэтаму беларускаму гарадку ягоны беларускі назоў.

Дарэчы, пішу гэты ліст, і перада мной ляжыць «Карманный Атлас Мира» з 1940 года. Там гэты гарадок пішацца «Янов». Палякі называлі яго Януў Палескі. Дык чаму ж і каму было патрэбна мяняць стары і гістарычны назоў?

ДНЕПРА-БУГСКІ КАНАЛ. Не ведаю, які быў пярвотны і гістарычны назоў гэтага канала, але цяпер ён не вельмі лагічны. Канал лучыць раку Піну з Мухаўцом, а не Днепр з Бугам. Канал пачалі капаць яшчэ ў 1775 г. за каралём Станіславам Аўгустам. Да вайны палякі называлі яго «Крулеўскі канал». А як раней?

Пару гадоў таму назад я быў на Бацькаўшчыне. Быў у Пінску, дзе многія вуліцы называюцца так: «Ленинградская», «Московская», «Горького», «Лермонтова», «Пушкина» і г. д. А беларускіх вуліц не бачыў. Прыкра. Балюча.

У Янове (Іванаве) інструкцыі для прыезджых з заграніцы ў міліцэйскім пункце па-руску і па-польску.

Трохі аб сабе. Лёс мой, як і многіх беларусаў, не вельмі шчаслівы. Родам з Яноўскага раёна. «Родны кут» пакінулі 10.02.1940 г. Потым праз Архангельскую вобласць («спец-перасяленцы») — Урал. Казахстан, Узбекістан, Каспійскае мора ўдалося дабрацца да Ірана (1942 г.). Потым — да Англіі (1947 г.).

Як нас вывозілі 10.02.1940 г., мне было 13 год.

З павагай да Вас М. ДЗЕУТ. Англія.

ПРА МЯККІ ЗНАК І ПРА ТОЕ, ЧАМУ Я СПАЛОХАЎСЯ

Спачатку пра падзеі апошняга тыдня. 19 жніўня я спалохаўся. Спалохаўся за родную мову, за Бацькаўшчыну. Бо зразумеў: апошні шанц для адраджэння, што дала нам гісторыя, можа быць скасаваны пераваротам. Каюся, ведаючы, што кампартыя абяцала вылезці з акопаў, я падумаў: цяпер ад яе літасці не будзе. І я вырашыў: гэта надоўга, не менш як на два гады... Бо што адразу зробіш супраць вінтоўкі? Было балюча думаць, што зноў вяртаецца абрыдлая ідэалогія, набліжаецца знішчэнне шчырасці паміж людзьмі, веры ў добрае.

Ну і наконт мяккага знака. Які беларус прачытае ці вымавіць цвёрда літару «н» у слове «адраджэнне», калі нават яно напісана без мяккага знака сярод падвоеных «н»? Або ў слове «пасвіць» літару «с»? Ну вядома ж, кожны вымавіць іх мякка, бо інакш нельга, гэта будзе ўжо не па-беларуску. Тое ж слова «цвёрда». Калі не сказаць мякка літару «ц», то гэта будзе ўжо не па-беларуску таксама.

Калісь у расійскай мове быў ледзь не ў кожным слове на канцы цвёрды знак. Адкінулі яго і намнога скарацілі кнігі, а ў нас зараз хочуць зрабіць наадварот. Я супраць гэтага.

Цяпер пра падпіску. Я лічу, што «Наша слова» выпісваюць патрыёты роднай мовы, людзі, якія жадаюць яе адраджэння, хочуць «людзьмі звацца». Яны не шкадуюць для гэтага часу, грошай, не лічацца з турботамі.

Вядома, што цана вашай (і нашай таксама) газеты па падпісцы 5 капеек, а ў продажы — 10 капеек. Дык я прапаную зрабуць наадварот. Кожны падпісчык «Нашага слова», лічу, згодны будзе заплаціць удавая больш, ведаючы, што яго грошы з'явяцца ахвяраваннем на святую справу адраджэння роднай мовы і культуры.

Міхал СОКУР,
г. Светлагорск.

Надрукавана ў «Свабодзе»

Уладзімір НОВІК: Ці патрэбен Беларусі прэзідэнт?

«Беларусь: парламентарызм альбо прэзідэнцтва?» — пад такім загалоўкам беларуская газета «Свабода» змяшчае артыкул народнага дэпутата БССР (апазіцыя БНФ) Уладзіміра Новіка. У артыкуле разглядаюцца тыя непрадказальныя вынікі — ад масавага грамадзянскага непадпарадкавання, хаосу ў эканоміцы — да ўсталявання дыктатуры, да якіх можа прывесці ўвядзенне інстытута прэзідэнцтва на Беларусі. Разам з тым аўтар дзеліцца сваімі меркаваннямі па гэтаму пытанню у сувязі з абмеркаваннем яго на чарговай сесіі Вярхоўнага Савета рэспублікі, якая адбудзецца ў кастрычніку г. г. «Калі сур'ёзна рыхтаваць глебу да пераходу на прэзідэнцкую форму праўлення, — адзначаецца ў артыкуле, — дык варта было б ужо сёння ўнесці шэраг элементаў парламентарызму ў дзейнасць нашага ВС».

Прапануецца, у прыватнасці, дазволіць дзейнасць палітычных дэпутацкіх фракцый, скараціць колькасць пастаянных камісій да 10—12, правесці ўсенародны рэферэндум аб увядзенні прэзідэнцтва і іншыя меры.

У заключэнне артыкула Уладзімір Новік піша: «Калі большасць народа будзе схільна да ўвядзення інстытута прэзідэнцтва, то ў новай Канстытуцыі павінна быць дасканала прапрацавана ўся структура дзяржаўнай улады з пункту гледжання недапушчэння адраджэння таталітарызму і павышэння эфектыўнасці кіравання дзяржавай... Пасля ўсенароднага абрання прэзідэнта неабходна правесці дэмакратычныя шматпартыйныя выбары ў парламент».

© PDF: Kamunikat.org 2012 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2012

© PDF: Kamunikat.org 2012 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2012

Паэзіі радок чароўны

Васіль ЖУКОВІЧ

Беларуская мова

Табою, бачу, пагарджаюць,
табе зьнішчэньнем пагражаюць.
Каму і чым не дагадзіла?
Ты свету геніяў дарыла,
о, маці-мова! Твае слова —
паветра для душы жывой,
заўсёды мне, славянка-мова,
такі гаючы гоман твой.
А ты сама — душа народа,
яго краса, яго прырода;
народ, насіллем катаваны,
праз навальніцы, ураганы
цябе, адвечную, пранёс.
Ты неахопная — як воля,
ты неацэнная — як доля,
ты неад'емная — як лёс.

1985—1988 гг.

Навум ГАЛЬПЯРОВІЧ

* * *

Падай мне свечку! Цемра навакол,
Гушчар такі, што не відаць дарогі.
Падай мне свечку! Занямелі ногі,
І ўжо няма кавенькі пад рукой.

Падай мне свечку! Тут адны глыжы,
Гудзіць залева ў роспачы шалёнай.
А недзе ж ёсць цяпло ў цішы замглёнай,
Дзе каганца шчаслівы кнот дрыжыць.

Падай мне свечку! Я паверу ў Храм,
Укленчу, прашапчу сваю малітву.
І зноў пайду на подзвіг і на бітву,
І Бацькаўшчыне светлы доўг аддам.

Падай мне свечку!..

Людміла РУБЛЕЎСКАЯ

Кніжнік

Я захаваю кнігі ад агню,
Ад плесні і ад позіркаў гандлярскіх.
Хто кажа, што нічога не змяню
У гэтым свеце?
Трэба жыць па-царску:
Збірацца ўратаваць паганскі свет,
І грошы аддаваць прарокам божым.
І кнігі запаўняюць кабінет.
Акрым мяне — хто слову дапаможа?
З гарышчаў, з дробных крамаў,
з-пад руін
Я чую стогны рэдкіх старадрукаў.
І я іду да іх, і я — адзін.
І дождж ліе ў працягнутыя рукі.
Дзівак, вар'ят ці марнатраўца — мне
Не рупіць, як пашэпчуцца суседзі.
Паліцы кніг на выцвілай сцяне,
І бессмяротнасць — беларускім дзецям.
Мне кажуць, што нічога не змяню,
І ўсё народ забыўлівы забудзе...
Абараню я кнігі ад агню.
Ці абароняць ад людзей іх людзі?

Алена ШАРЭПА-ЛАПІЦКАЯ

* * *

Максіму Багдановічу

Гаманілі кветкі ў маладым садочку,
Што Максім наш сёння цяжка занямог...
Сумавалі хвалі цэленькую ночку
Ды прасіўся Месяц ясны на парог...

Прыляцелі з гаю гаманкія птушкі,
Белапёрых чаек шумна грамада...
А на краі мора лёгкаю істужкай
Ціха засвяцілася чыстая вада...

Ой, Максім, Максіме! Уздыхні пакрысе,
Не прасні, Максіме, сонечны усход!
Паглядзі, ужо цені ночы пранясліся,
Ў небе чэзне зорак бледны карагод!

Ты не спі, Максіме! Устань ды азірніся—
Сонца ўзыходзіць ясна, без трывог...
Ты хутчэй на ранак светлы падзівіся!..

А Максім самлеў — і ўстаць не змог...

5.04.89 г.

Генадзь АЎЛАСЕНКА

* * *

Герб пагоні —
У бяздонні чалавечае бяды
Срэбны коннік...
Ну куды,
куды імчыш ты
праз гады?!
Праз стагоддзі...
Праз нягоды,
непагоды
і агні...
Можа, годзе?
Адпачні,
ты ж так стаміўся,
адпачні!
Але дзе там...
Як ён можа ў гэты час адпачываць!
Трэба дзетак
Ад чарнобыльскай атруты ратаваць!
Трэба моладзь
Бараніць ад недаверу і маны!
Трэба мовай
біць народу ў сэрцы,
бы ў званы!
Сцяты зубы...
Пад шаломам
вочы полымем гараць...
Край мой любы!
Я не дам табе,
мой краю,
паміраць!
Меч мой грозны
Сто чужынцаў
не змаглі паваяваць...
Толькі позна...
Як жа мне цябе,
мой краю,
ратаваць?!
Герб пагоні...
Гэта продкі,
нашы продкі,
крывічы...
Срэбны коннік
Грукачы ты ў нашы душы,
грукачы!
Нібы ў дзверы...
Нашы душы,
нібы дзверы,
расчыні!
Дай нам веру!
Ад бязвер'я
родны край
абарані!!

Фотаэцюд Уладзіміра МЯЖЭВІЧА і Аляксандра ТАЛОЧКІ (БЕЛТА).

ПАМЯЦІ МАРЦІНА МІЦЬКО

Памёр стары змагар за нашу школу і мову. Павялося ўшаноўваць памяць людзей знакамітых, а тут чалавек просты, руплівец за беларускую школу і мову. 65 гадоў ён сумленна служыў патрыятычнай справе: у маладосці спагадна дапамагаў Таварыству беларускай школы, а ў наш час — Таварыству беларускай мовы. Перакананы, што імёны такіх аратых на ніве нашай культуры не павінны страчвацца.

Нарадзіўся Марцін Віктаравіч на пачатку 1909 года ў Заслаўі ў сям'і чыгуначніка Віктара Марцінавіча Міцько, які памятаў Янку Лучыну і спачуваў нацыянальна-дэмакратычнаму руху. Перад Першай сусветнай вайной сям'я перабралася пад Маладзечна, у Здземелева. У гады буржуазнай Польшчы Марцін вучыўся ў гімназіі, плануючы стаць юрыстам, каб бараніць беларусаў ад здзекаў улад. Нечаканая хвароба перапыніла вучобу — прагрэсіравала глухата. Аднак хвароба не перашкодзіла яму стаць удзельнікам нацыянальна-дэмакратычнага руху ў Заходняй Беларусі, клапаціцца пра лёс мовы і школы, без якіх і народ не народ. Не меўшы ўласнай сям'і, ён выхоўваў пляменнікаў так, каб яны не выракліся роднай мовы.

Марцін Віктаравіч стаў калекцыяніраваць беларускія выданні і прапагандаваць сярод насельніцтва беларускае слова. Ён набываў кнігі і часопісы, газеты, календары на беларускай мове. Усё гэта стала справай яго жыцця.

Сябраваў са старым маладзечанскім кніжнікам Міхасём Станкевічам, які меў уласную краму-кнігарню. У вайну яму ўдалося зберагчы свае скарбы. Калі ўсталявалася мірнае жыццё, зноў пачаў збіраць беларускія выданні і паштоўкі, выпісваў беластоцкую «Ніву», імкнуўся мець іншыя выданні беларускага замежжа. Кожную новую кнігу ён уважліва чытаў, рабіў выпіскі, закладкі, вёў дзённік прачытанага. У канцы года пераплятаў свае камплекты часопісаў і газет.

Марцін Віктаравіч цудоўна ведаў наша літаратуразнаўства і гісторыю Беларусі. Яго святынямі былі Скарына, Каліноўскі, Багушэвіч, Купала, Тарашкевіч, а з сучаснікаў — Караткевіч, Мальдзіс, Кісялёў, С. Александровіч. Ён цікавіўся Міхасём Ткачовым, Алесем Каўкам, Зянонам Пазьняком.

У 80 гадоў ён адчуў нямогласць і задумаўся над лёсам сваіх збораў. Тады ж вырашыў перадаць рэдкія выданні са сваёй бібліятэкі ў музей гісторыі беларускай літаратуры. Грошы ахвяраваў на будаўніцтва беларускага музея ў Гайнаўцы, Таварыству беларускай мовы, Беларускаму фонду культуры. Пільна сачыў Марцін Віктаравіч за дзейнасцю ТБМ, выпісваў «Наша слова». За дзень да смерці ён распарадзіўся сваімі падшыўкамі і кніжнымі зборамі: усё гэта папрасіў мяне перадаць у цэнтр імя Скарыны. Паказаў на беларускія календары: з імі, маўляў, патрэбна пазнаёміць маладых выдаўцоў, што спрабуюць адрадзіць іх выданне.

На Насілаўскім могільніку з'явіўся курганок з крыжам і сціплым надпісам: «Марцін Віктаравіч Міцько (1909—1991)». Скажам жа яму на развітанне: «Спачывай, наш дарагі працаўнік на ніве беларускай культуры. Нізкі паклон табе».

Генадзь КАХАНОЎСКІ.
г. Маладзечна.

Беларускае замежжа

Вітаўт КІПЕЛЬ

ДА ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАЙ ЭМІГРАЦЫІ Ў ЗША

(Заканчэнне. Пачатак у № 30).

Сапраўды масавы этап эміграцыі з Беларусі пачаўся напрыканцы XIX — пачатку XX стагоддзяў, які дасягнуў максімуму ў 1912—1913 гадах. Эміграцыйны этап паміж Першай і Другой сусветнымі войнамі невялікі колькасна, але важны тым, што ў тым часе прыехалі ў Злучаныя Штаты Амерыкі шмат вядомых асоб як з лагеру БНР (1919—1922), гэтак і былых грамадаўцаў (па 1925 годзе), якія пачалі шырокае беларускае арганізацыйнае жыццё ў Амерыцы.

І апошняя большая хваля эміграцыі з Беларусі — эміграцыя па Другой сусветнай вайне. Дакладных лічбаў беларускай эміграцыі няма. Асноўная прычына гэтаму тая, што як і царская Расія не запісвала нацыянальнасці эмігрантаў у пашпартах, гэтак і Амерыка не цікавілася нацыянальнасцю эмігрантаў, а толькі краінай, адкуль гэтыя эмігранты прыязджалі. Падобную праблему маюць і ўкраінцы, і славакі ды іншыя эмігранцкія групы, якія прыязджалі з шматнацыянальных дзяржаваў. Тым не менш, у друку занатавана колькасць беларускіх эмігрантаў. Розныя даследчыкі называюць лічбы ад пару сот тысяч да 800 тысяч. Паводле нашых падлікаў і аналізаў колькасць беларусаў усіх хваляў, якія пасяліліся настала ў Амерыцы, будзе каля 650 тысяч.

Звесткі аб жаданнях наладзіць беларускае арганізацыйнае жыццё ў Амерыцы адносяцца да 1908—1909 гадоў, калі ў Амерыку прыехаў Аляксандр Сянкевіч.

Асоба Аляксандра Сянкевіча ўвогуле цікавая. Ён нарадзіўся ў Мікалаеўшчыне. Сваяк Якуба Коласа. Разам з Коласам арганізоўваў Беларускі Настаўніцкі Саюз, а потым уцёк, хаваючыся ад паліцыі, у Амерыку. У Амерыцы Сянкевіч вывучаў медыцыну ва універсітэце ў штаце Мэрыленд (горад Балтымор), быў практыкуючым лекарам. А яшчэ — дзейным членам анархісцкага руху. Па рэвалюцыі Сянкевіч выехаў у Расію праз Далёкі Усход, нейкі час партызаніў у атрадах Сяргея Лазо, а потым вярнуўся на Беларусь. Быў рэпрэсіраваны і знішчаны ў трыццатых гадах. Згадваецца ў творах Коласа.

Масавыя беларускія арганізацыі пачалі тварыцца ў Амерыцы напачатку 20-х гадоў. Арганізатарамі тых згрупаванняў былі Сцяпан Бубешка, Антон і Іван Чарапукі ды Язэп Варонка — людзі з лагера БНР. Арганізацыі былі створаны ў Нью-Йорку, Чыкага, Нью-Джэрсі. Тады ж пачалі тварыцца і арганізацыі левага кірунку.

Беларускія нацыянальныя арганізацыі найперш звярталі ўвагу на палітычную дзейнасць (удзел у агульнаамерыканскіх выбарах, культурныя акцыі). Арганізацыі левага кірунку найбольш цікавіліся зборам грошай на дапамогу Грамадзе ды Савецкай Беларусі,— яны куплялі трактары, дапамагалі матэрыяльна калгасам і г. д. На жаль, беларускія левыя арганізацыі доўга не праіснавалі. Пад уплывам савецкіх элементаў яны перайменаваліся ў «рускія-савецкія», беларускія ж нацыянальныя арганізацыі існавалі і далей.

Надзвычайна актывізавалася жыццё беларускай эміграцыі па Другой сусветнай вайне. Былі створаны дзесяткі новых беларускіх арганізацыяў грамадскіх, навуковых, царкоўных. Некаторыя з іх былі кароткатрывалыя, некаторыя існуюць блізу сорак гадоў як Беларуска-Амерыканскае Задзіночанне (БАЗА), Беларуска-Амерыканская Арганізацыя Моладзі (БААМ), Беларуска-Амерыканскі Кангрэсавы Камітэт (БАКК), Беларуская Аўтакефальная Праваслаўная Царква (БАПЦ), Беларускі Інстытут Навукі і Мастацтва (БІНіМ) ды іншыя, меншыя. Кожная з гэтых арганізацый працуе паводле сваіх праграмаў, дапаўняючы адна другую. БАЗА, напрыклад, вядзе шырокую грамадска-палітычную працу сярод амерыканскіх палітыкаў, у міжнацыянальных арганізацыях, дапамогу суродзічам. Арганізацыя моладзі вядзе культурна-асветную працу, дапамагае ўзгадаванню маладога пакалення ды ўсведамленню яго беларускасці. Царкоўныя арганізацыі ды прыходы, найбольш прыходы БАПЦ, дбаюць аб духоўным задавальненні беларускіх вернікаў ды распрацаванні тэарэтычных асноваў беларусізацыі большых канфесіяў, пашыраных сярод беларусаў: царквы праваслаўнай і каталіцкай.

Неабходна падкрэсліць, што ўся беларуская паваенная эміграцыя стаіць бескампрамісова на пазіцыі поўнае беларусізацыі ўсіх канфесіяў. Зробленыя пераклады ды ўведзеныя ва ўжытак як літургіі, гэтак і спецыяльных службаў.

Дзейнасць Беларускага Інстытута Навукі і Мастацтва (Інстытут заснаваны ў 1951 годзе) скіравана на арганізаванне замежных навуковых кадраў ды распрацаванне розных тэмаў беларусікі. Ад самага пачатку БІНіМ аддае шмат увагі друку. Інстытут выдаў дзесяткі кніжак, наладзіў шмат выставак ды навязаў лучнасць з дзесяткамі амерыканскіх навукова-навучальных устаноў, як дараднік у справах беларусікі. Цяпер Інстытут выдае некалькі серыяў друкаў. Беларускія пісьменнікі і паэты на эміграцыі—першая серыя, у якой выйшлі зборы твораў Наталлі Арсеньевай, Алеся Салаўя, Аляксандры Саковіч, Міхася Кавыля ды рыхтуюцца іншыя творы. Серыя бібліяграфічная, дасюль выдрукаваныя бібліяграфіі пра Купалу і Коласа на Захадзе, Францішка Скарыну ды аб дзяржаўнасці Беларусі, а цяпер рыхтуецца двухтомная праца «Беларускі друк на эміграцыі, 1919—1989 гг." Гэтая праца ў храналагічным парадку будзе ўлучаць перыёдыку і манаграфічныя друкі, некалькі тысяч пазіцыяў.

Адна з вельмі важных галінаў бібліяграфіі, якой займаецца БІНіМ — гэта ўлік беларусікі ў замежных мовах, а асабліва ў мове ангельскай. Дарэчы, у Амерыцы ў англамоўным друку цікавыя весткі пра Беларусь з'явіліся ўжо ў 1836 годзе, а этнарафічнае апісанне беларускіх песняў было выдрукаванае ў сярэдзіне мінулага стагоддзя. Шмат увагі аддае ўліку матэрыялаў, якія друкуюцца ў дзяржаўным друку, — у Кангрэсавых аглядах (Кангрэсавыя запісы). У гэтых друках весткі аб Беларусі падаюць ад сярэдзіны дваццатых гадоў ды найчасцей друкуюць матэрыялы кангрэсмены і сенатары, якія маюць дачыненні з беларускімі арганізацыямі. Практычна ўсё, што цікавіць беларускую дыяспару.

Наогул жа амерыканскія беларусы жвава цікавяцца і праблемамі жыцця на Бацькаўшчыне ды рэагуюць на гэта друкаваннем матэрыялаў у амерыканскім друку. Усе гэтыя друкі ўлічваюцца ў БІНіМе.

Беларуская эміграцыя ў Злучаных Штатах, стоячы на бескампраміснай аснове беларускае дэмакратычнае незалежнасці, стараецца ў меру магчымасці мець сувязь з Бацькаўшчынай. Да нядаўнага гэтае сувязі амаль не існавала, што было проста дзікім дысанансам у параўнанні да іншых групаў эмігрантаў (прыкладам, італьянцаў ці немцаў, якія выдаюць падручнікі для дзяцей эмігрантаў!), але цяпер гэтая сувязь наладжваецца, што бясспрэчна прынясе карысць культуры беларускай нацыі, часткай якое была і ёсць беларуская эміграцыя.

© PDF: Kamunikat.org 2012 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2012

© PDF: Kamunikat.org 2012 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2012

Часопісы

Голас царквы

Са спазненнем, але ўсё ж даходзяць да нас замежныя выданні беларусаў, з якіх мы маем магчымасць даведацца пра іх жыццё, пра тое, як там адлюстроўваюцца падзеі, што адбываюцца на Бацькаўшчыне. «Голас царквы» — рэлігійна-грамадскі часопіс праваслаўных беларусаў. Выдае яго Рада Беларускай Аўтакефальнай Праваслаўнай Царквы ў Злучаных Штатах.

У апошнім (№ 63) нумары шмат месца прысвечана сустрэчы ў царкве св. Апостала Андрэя Першазванага Патрыярха Украінскай Аўтакефальнай Праваслаўнай Царквы Мсціслава I (Саўт Баўнд Брук, штат Нью-Джэрсі), інтранізацыя якога (урачыстае ўзвядзенне на трон) адбылася ў саборы св. Сафіі 18 лістапада 1990 г. у Кіеве. Яму 92 гады, і жыць ён будзе ў Амерыцы.

Мітрапаліт Ізяслаў прывітаў Патрыярха ад Беларускай Аўтакефальнай Праваслаўнай Царквы (БАПЦ) і ад усяго беларускага народа. Яго прывітанне ў нумары надрукавана асобна. У ім ён адзначыў: «Царква мае вялікі ўплыў у народзе. Яна павінна выхоўваць яго ў веры і нязменных хрысціянскіх традыцыях. Каб рэалізаваць належна сваю місію асветніцы народа, яна павінна быць самастойнай. Згодна з традыцыямі, запачаткаванымі святымі апосталамі на Усходзе, кожны народ павінен мець сваю незалежную царкву».

Прыцягвае ўвагу чытача артыкул пад назвай «Ідэя роднае царквы», у якім аўтар Пётра Манькоўскі сцвярджае, што для беларусаў роднай з'яўляецца менавіта Беларуская Аўтакефальная Праваслаўная Царква, якая, паводле яго слоў, узнікла ў 988 годзе і існавала да яе знішчэння Берасцейскай уніяй у 1596 г.

Далей аўтар артыкула расказвае гісторыю пазнейшага аднаўлення БАПЦ і гісторыю яе расколу. Заканчваецца артыкул наступнай высновай П. Манькоўскага: «Нам трэба мець і развіваць тут і на вольнай Беларускай Зямлі сваю вольную родную Беларускую Аўтакефальную Праваслаўную Царкву, бо адзіна яна здольная ўрэшце згуртаваць-задзіночыць усіх нас у Хрысце ў адну дружную сям'ю... Памажы, Божа!»

Часопіс утрымлівае таксама інфармацыю пра IV Сабор БАПЦ (май 1990 год) і хроніку Царквы.

Людзі кажуць

МАТЭРЫЯЛЫ ПА ТАПАНІМІІ І ГІДРАНІМІІ МІНШЧЫНЫ

МІНСКІ РАЁН

Курганы — назва лесу.

Старажылы расказваюць, што ў Першую сусветную вайну там было забіта шмат немцаў, якіх у гэтым лесе пахавалі. Так узніклі курганы.

Лойкава гара — месца, дзе была сядзіба памешчыка Лойкі, ад якой засталіся старыя магутныя дубы.

Запісала *Алена Улашчанка.*

ДЗЯРЖЫНСКІ РАЁН

Грынькова — назва вёскі.

Некалі на гэтым месцы жыў пан, якога звалі Грынька. Яго дачка пакахала парабка, за што пан абодвух жорстка пакараў.

Дворышча — назва вёскі.

Раней называлася *Молатава*, магчыма, у гонар В. Молатава. Затым яе перайменавалі ў Дворышча, бо даўней тут стаяла некалькі адасобленых двароў, з якіх і вырасла гэта вёска.

Залессе — назва вёскі.

Паходжанне назвы тлумачыцца тым, што вёска знаходзілася «за лесам».

Фрунзе — вёска так названа ў гонар М. Фрунзе, а раней была *Сталіна*. Першапачаткова гэта былі малыя хутары, якія не мелі назваў.

Дарагушоў, Налёткаў — назвы лясоў, якія паходзяць ад прозвішчаў леснікоў.

Каваярлянскі — назва лесу, які знаходзіцца каля вёскі *Каваярляны.*

Нагорскі — назва лесу, каля якога жыла сям'я Нагорскіх.

Шаціла — паляна на ўзлеску, дзе раней жыў пан Шаціла.

Запісала *Алена Лакісава.*

КЛЕЦКІ РАЁН

Арда — назва вёскі.

У часы татара-мангольскага нашэсця тут стаялі татары з ханам. Спачатку вёску называлі *Малой Ардой*, а затым проста *Ардою.*

Даматканавічы — назва вёскі.

Назва пайшла ад таго, што жыхары займаліся ткацтвам і хадзілі ў даматканым адзенні.

Шчэпічы — назва вёскі.

Жыхары яе ў даўнія часы дралі шчапу, якая ішла на стрэхі.

Абыхцкае — назва ўрочышча.

У даўнія часы гэтае месца было затоплена і прайсці можна было толькі абышоўшы яго.

Глінішча — назва ўрочышча.

Там было гліністае месца, і навакольныя жыхары бралі там гліну для ўласнай гаспадаркі.

Залеглі — назва ўрочышча.

У час Пaўночнай вайны тут было спынена наступленне рускай арміі, і яна вымушана была «залегчы».

Згірчына — месца, дзе знаходзілася сядзіба пана Згірскага. Ён арандаваў зямлю ў пана Радзівіла.

Крыжавыя — тут перакрыжоўваюцца дарогі, якія ідуць у чатырох напрамках.

Пераплюйка — назва высахлай ракі.

Рака была вельмі вузкая, яе «можна было пераплюнуць».

Цыган — назва лесу.

Лес вельмі цёмны, густы, дзікі.

Запісала *Таццяна Богдан.*

(Працяг будзе).

Таварыства беларускай мовы імя Ф. Скарыны адкрывае платныя курсы для абітурыентаў па беларускай мове і літаратуры.

Час, колькасць гадзін будуць вызначацца па меры камплектавання груп.

Даведкі па тэл.: 33-25-11.

ДАРАГІЯ СЯБРЫ!

Паведамляем, што Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны дзеля ажыццяўлення мэтаў, вызначаных Статутам ТБМ па адраджэнні беларускага слова, прымае ахвяраванні ад прадпрыемстваў, устаноў, арганізацый і прыватных асоб як на Беларусі, так і ў СССР, і за мяжой.

Наш цэнтральны рахунак 700510 у Белжылсацбанку.

Валютны рахунак 000700704 у Знешгандальбанку СССР.

ЗАПРАШАЕМ НА ВЯЧОРКІ

Фальклорны калектыў з Нясвіжскага раёна.

Фота А. ДРАЗДОВА.

І смех і грэх

Георгій Юрчанка

У праменнасці нябёс

Аднойчы я была шчаслівай,
Калі плыла паміж нябёс...
Марыя БАРАВІК

Абвал цярпення, мой адзіны,
Узлом імпэту пахіснуў.
Сарву з галіны успамінаў
Вірлівай згадкі белізну.

Прыпол журбы падстаўлю рэху,
Збяру пяшчоту дабрыні.
Няхай праменнасці ва ўцеху
Знікаюць роспачныя дні.

Напоўняць жнівеньскія росы
Світанкам думным галаву.
І я ў праменнай нябёсы
У лёгкім чоўне паплыву.

Спорны пасеў

Працяплела душа,
І дарога
Зноў адкрыла калдобін тугу.

Засяваю папар узараны
Чыстым зернем нязмушаных слоў.
Віктар ХАЎРАТОВІЧ

Цеплыня разгайданае стомы.
Плынь струменна-павольнай ракі.
Даўні вальс ля плёсткавай стромы.
І празрыстых сустрэч раўчукі.

За святлістай смугой незвычайнай
Трапяткой нейтаймоўнасці лёс.
І калдобіны тужаць адчайна
Па нямазаных колах калёс.

Заблакітнее неба прасторна.
Знічкі сыплюцца, нібы з падкоў.
І лісты засяваюць спорна
Задуменным насеннем радкоў.

Лякарня чараўніцы Потахі

СВЯТАЯННІК ЗВЫЧАЙНЫ, ДЗІРКАВАТЫ. Пачынаючы апісанне, як карыстаюцца святаяннікам у народзе, адзначу, што гэта расліна — самая галоўная лекавая расліна з усіх вядомых нам. Па яго тэрапеўтычнай «сіле» асабіста я параўноўваю святаяннік з суніцамі, з той толькі розніцай, што сунічны сезон доўжыцца тры-чатыры тыдні (сезон ягад), і калі суніцы высушыць, то яны ў асноўным губляюць свае лекавыя якасці, а святаяннік і свежы і сушаны заўсёды эфектыўны. У нашай флоры, я лічу, няма расліны у гэтым сэнсе такой жа, як святаяннік. Людзі называюць яго «травой ад дзевяноста дзевяці хвароб». І сапраўды: калі складаецца сумесь супраць якой хочаш хваробы, то як унутр, так і звонку, без святаянніку не абыйсціся. Пры лячэнні каменнай хваробы печані, сапсаванні жывата і кішэчніка, мачавога пузыра, шэрагу жаночых хвароб, хвароб лёгкіх, запаленчых працэсаў, нарываў, язваў, скул, сыпах на целе, нават раматусу — усюды неабходны святаяннік.

Каб нашы ворагі здаровые мелі, як гэта праўда. (Федароўскі).

Каб я выцягнуўся ўздоўж лавы, коль гэта няпраўда. (Шэйн, І. Карскі).

Каб я да заўтра не дажыў! (Федароўскі).

Каб я з месца не ўстаў! (Шэйн).

Пры хваробах печані і пры жоўцевых камянях змешваюць: святаянніку — 40, спарышу — 30 г, бяссмертніку — 40 г, рамонку — 10 г і кары крушыны — 20 г. Чатыры сталовыя лыжкі сумесі заліваюць на ноч 1 л вады (сырой), а раніцай кіпяцяць 7—10 мінут. Выпіваюць за дзень за 5 разоў: нашча цэлую шклянку, а астатняе — за 4 разы, кожны раз праз гадзіну пасля яды. Пры гэтым — дыета пячоначных хворых, грэлка на вобласць печані.

Пры вострым і хранічным запаленні нырак прымяняюць сумесь: лісцяў талакнянкі — 40 г, пупышак бярозы — 30 г, травы гладуну — 20 г, святаянніку — 40 г, слупкоў (валаскі рыльцаў) кукурузы — 20 г, кораня бузіны травяністай — 20 г, травы хвашчу — 30 г, спарышу — 20 г, кветак мацярдушкі — 20 г, рамонку — 15 г. Пры запорах дабаўляюць 30 г кары крушыны (мінулагодняга збору, інакш кара крушыны выклікае ваніты). Рыхтуецца і ўжываецца, як папярэдняя сумесь. Пры гэтым дыета, ванны.

Калі пад рукой няма поўнага саставу траў, то пры хворай печані абмяжоўваюцца такой сумессю: святаянніку — 20 г, бяссмертніку (цмену) пясчанага — 30 г. Рыхтуюць і ўжываюць, як папярэднія сумесі. Пры запорах дабаўляюць кару крушыны — 20 г, вараць 7—10 мінут. Без кары параць цэлую ноч і днём выпіваюць за 5 разоў.

Нават працяглы панос спыняецца, калі нашча піць гарачы чай са святаянніку і крываўніку, узятых пароўну. Сталовая лыжка сумесі на шклянку кіпеню.

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

Рэдактар Эрнест Ялугін

Сябры калегіі: Янка Брыль, Анатоль Бутэвіч, Ніл Гілевіч, Уладзімір Дамашэвіч, Алесь Камароўскі, Анатоль Клышка, Алег Куліцкі, Уладзімір Ламека, Уладзімір Содаль, Алесь Траяноўскі, Генадзь Тумаш, Яўген Цумараў, Генадзь Цыхун, Міхась Шавыркін.

Адказны сакратар Анатоль Сілянкоў.

Наш адрас: 220005, г. Мінск, вул. Румянцава, 13.
Тэлефон рэдакцыі: 33-17-83.

Аўтары надрукаваных матэрыялаў адказваюць за дакладнасць фактаў і іншых звестак. Пункт гледжання аўтара неабавязкова можа адпавядаць меркаванню рэдакцыі.

Рукапісы рэдакцыя не рэцэнзуе і назад не вяртае.

МВПА імя Якуба Коласа.
Мінская паліграфічная фабрыка «Чырвоная Зорка».
Заказ 2460. Індэкс 74975.
Наклад 5.064. паасобнікі.

© PDF: Kamunikat.org 2012 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2012